10/7/96

Σκαμπανεβάσματα

Πού τό πάνε;

Καί πάλι καμιά ἀνακοίνωση γιά τό χειμερινό ρεπερτόριο τοῦ ΚΘΒΕ, ἐνώ ὁ Σεπτέμβριος προχωρεί. Πολλά ἀκούγονται γιά ἐπαναλήψεις, γιά παραστάσεις «Ἀσυλλόγιστου», γιά ἕνα μοντέρνο ἔργο σχετικό μέ τήν Θεσσαλονίκη στό «Ὑπερώο», ἀλλά ὅλα αὐτά στό φλοῦ. Κι ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἐνισχύονται οἱ φῆμες ὅτι τό ταμεῖο τοῦ ΚΘΒΕ εἶναι ἄδειο καί πῶς τό συμβούλιο ἑτοιμάζεται νά κατεβεῖ στήν Ἀθήνα γιά νά ζητήσει λίγα ἑκατομμύρια ἀπό τήν κ. ὑπουργό. Ἀλλά ὄν, πράγματι, εἶναι ἄδειο τό ταμεῖο (κι ἀκόμη χειρότερα, ἄν εἶναι ἀλήθεια πῶς τά ΚΘΒΕ χρωστάει στό ΙΚΑ καί σέ ἄλλους πάνω ἀπό ἑκατό ἑκατομμύρια) τότε τί θά κάνουν τά λίγα ἑκατομμύρια;

Συγκρίσεις

Μιά μικρή βόλτα στήν Ἀθήνα, στό κέντρο της, στήν Πλάκα, φτάνει γιά νά ἐξοργίσει τόν Θεσσαλονικιό. Πλήθος κτιρίων ἐπισκευάζονται, καλλωπίζονται καί γίνονται χρησιμοποιήσιμα, ἐναντι πολλῶν ἑκατομμυρίων φυσικά. Στήν Θεσσαλονίκη δέν μπόρεσαν νά κάνουν τό παραμικρό γιά νά σωθεῖ τό παλιό Βασιλικό θέατρο, πού εἶναι ἀνάγκη νά χρησιμοποιηθεῖ, οὔτε νά σωθεῖ ἕνα κτίσμα σάν τή βίλα Μπιάνκα, πού ἐρειπώνεται ταχύτατα πιά. Καταλαβαίνουμε ἀτι ἡ πρωτεύουσα ἔχει τό προβάδισμα, ἀλλά τά μεγέθη καί οἱ συγκρίσεις τους εἶναι ἀπαράδεκτα. Βλέπω πάντα τό βυζαντινά μνημεῖα -ὀχτώ χρόνια μετά τοῦς σεισμοῦς- καί ἡ ἀπαγόρευση γίνεται ἀκόμη μεγαλύτερη. Κάποτε θά πρέπει οἱ ἀρμάδιοι ὑπουργοί νά τά σκεφτοῦν ἀλ' αὐτά, νά ἀφήσουν τά λόγια καί νά κάνουν ἔργα, καί στήν Θεσσαλονίκη. Τώρα θλέπω νά φωτίζουν τήν νύχτα καί τό κτίριο τῆς «Μέλισσας», δίπλα στήν Σχολή Τυφλῶν. Ἰσως γιά νά διαπιστώνουμε κι αὐτού τοῦ κτιρίου τήν θαθμιαία ἐρείπωση...

Ἀδιόρθωτα...

Τελικά, ἡ δημοτική ἀρχή ἀποφάσισε νά κυκλοφορήσει τόν τόμο τῆς Θεσσαλονίκης τῶν 23 αἰώνων, μνημεῖο μονομεροῦς καί παραποιημένης Ἱστορίας - καί ὄχι μόνο τῆς πολιτικῆς. Καί τό πράττει αὐτό παρόλο πού ἀναγνωρίζει ἀτι τά θιθλίο δέν εἶναι καλά (πολλοί ὅηματικοί σύμθουλοι τό ἀναγνωρίζουν σέ ἰδιωτικές συνομιλίες) καί παρόλο πού ρίχτηκε ἡ ἰδέα νά τοποθετηθεῖ αὐτοκόλλητο στό κάθε ἀντίτυπο πού νά δηλώνει ὅτι τήν εὐθύνη δέν τήν ἔχει ὁ ὅῆμος, ἀλλά οἱ συγγραφεῖς τῶν ἄρθρων - πού σημαίνει ὅτι ὁ ὅῆμος ἡ ἕνα μέρος τῶν συμθούλων δέν θέλουν νά ἔχουν τήν εὐθύνη γιά τά περιεχόμενο τοῦ τόμου, πού, μέ τή σειρά του σημαίνει πῶς δέν τούς θολ

Συνέντευξη μέ τόν κορυφαίο σκηνοθέτη

Κάρολος Κοῦν: «Ἔχει χαθεῖ τό μέτρο στό θέατρο σήμερα»

Ἡ ἑρμηνεία τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας καί τοῦ Ἀριστοφάνη ἀπαιτεῖ προσοχή

Μιά ἱστορία, μιά θεατρική προσφορά, μιά δημιουργική ἐμπειρία πενήντα καί πλέον χρόνων: ὁ Κάρολος Κοῦν. Τό μεγαλύτερο ὄνομα στό ἑλληνικό μεταπολεμικό θέατρο, ὁ ἀναμφισθήτητος ἀνανεωτής τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς, δάσκαλος μαζί καί καλλιτέχνης, οὐσιαστικός μαχητής γιά τό ἀνέθασμα τοῦ πολιτισμοῦ στή χώρα μας.

Μιά συνομιλία μαζί του - ὅσο κι ἀν εἶχε κανείς τήν εὐκαιρία νά χαίρεται τό διάλογο μαζί του ἐδῶ καί πολλά χρόνια - ἀποτελεί μιάν ἀπόλαυση κι ἕνα μάθημα αἰσθητικῆς. Ὁ Κοῦν ἔχει συσσωρεύσει μέσα του μιά σοφία οὐσιαστική καί μέ τή σοφία αὐτή ἀντιμετωπίζει κάθε προθληματισμό ἀπαντά μέ οὐσιαστικό τρόπο σέ κάθε ἐρώτημα καί εἶναι ἑτοιμος νά ἐπιχειρήσει μία καινούργια δημιουργική προσπάθεια.

Μιλήσαμε πρόσφατα μαζί του, στήν Ἀθήνα, πάνω στά προθλήματα πού παρουσιάζει σήμερα ἡ θεατρική ζωή τῆς χώρας καί πάνω στή δική του δουλειά.

–Ἔχεις μισό αἰώνα καί περισσότερο δημιουργικῆς δουλειάς στό θέατρο, μέ πολλούς κόπους, πολλές θυσίες καί πολλά ἐπιτεύγματα. Τί νιώθεις σήμερα γιά ἀλην αὐτή τήν πορεία;

–Μία ἱκανοποίηση, πού θάσταξε τόσον καιρό καί μιά οἴσθηση ὅτι ἔπρεπε νά μείνω ζωντανός γιά νά ἀντιμετωπίσω ὅλες τίς ἀντιξοότητες.

–Αἰσθάνεσαι ἀτι κέρδισες ἐσύ σέ ὅλον αὐτόν τόν ἀγώνα;

–Ναί, γιατί καί τό χάσιμο εἶναι κέρδος, μέ τήν ἔνναια ὅτι σέ κάνει νά ἐπιμένεις αέ κάτι. Καί ἔπειτα - δέν μπορεῖς νά ξεχωρίσεις τά χάσιμο ἀπό τό κέρδος: εἶναι ἀλληλένδετα. Σ' ἕνα πράγμα μπορεῖ νά ὑπάρχει καί χάσιμο καί κέρδος. Καί εἶναι ὡραία νά ἐπιμένεις ἐκεῖ παύ ἔχεις χάσιμο, νά τό κάνεις κέρδος, μέ δουλειά καί ἐπιμονή.

Πιό ἐνιγμφή ἡ κατάσταση

–Περνάμε τή συζήτηση στά γενικότερα πλαίσια τῆς ἑλληνικῆς θεατρικῆς ζωῆς σήμερα. Ρωτάταν χάνεται τό μέτρο δημιουργεῖται σύγχυση.

–Ὑπάρχει τρόπος νά θελτιωθεί ἡ κατάσταση, νά ξαναγυρίσουμε στήν προηγούμενη σωστή θεατρική ζωή;

–Δέν ξέρω πιά ἀν ἐλέγχονται τά πράγματα ἡ ἀν μποροῦν νά ἐλεγχθοῦν. Ἰδίως ὅταν φαρδαίνει ἕνα ἀνοιγμα, τόσο περισσότερα πράγματα ξεχύνονται χωρίς συγκρατημά.

Η φράση τοῦ δημιουργοῦ τοῦ «Θεάτρου Τέχνης» δίνει μιά εἰκάνα καταστρεπτικῆς πλημμύρας, ὅταν ἔχουν σπάσει τά φράγματα. Ὑπάρχει τρόπος γιατρειάς;

– Δέν ὑπάρχει τρόπος γιατρειάς πού νά τάν θλέπω ἐγώ, γιατί τό νά στενέψεις ἕνα ἀνοιγμα πού ἔχει φαρδύνει πολύ χρειάζεται διπλός κάπος. Ποιός εἶναι διατεθειμένος γι αὐτό; Ὑπάρχει θέληση νά γίνει; Διερωτώμαι ἀν αὐτό πού πίστευα πρίν χρόνια, ὅτι πρέπει νά γίνουν πολλά πράγματα καί ἀπό αὐτά νά ἐπιζήσουν τά πιό καλά, ἦταν σωστό. Τώρα τό ξανασκέφτομαι. Γιατί ἡ εὐκολία δίνει μιά δυνατότητα νά γίνουν πολλά, κι ἔτσι δέν ἔχεις τή δυνατότητα νά ξεδιαλέξεις καί νά σταματήσεις χωρίς νά σέ ποῦν μή πραοδευτικό καί ἀντιδραστικό. Πρίν περίμενε κανείς ἡ ἀξία τοῦ κάθε πράγματος νά εἶναι τό κριτήρια τῆς ἐπιθίωσής του καί τῆς ἐπιθολῆς του. Τώρα ἀνακατεύθηκαν τόοοι ξένοι πράς τήν τέχνη παράγοντες πού μέ μή ἐλεγχόμενα κριτήρια ἐπιθάλλουν σχεδόν ἐξ ἰσου τά ὀρθά καί τό μή ὀρθό.

–Ὅλη αὐτή ἡ κατάσταση, πού ἔχει δημιουργηθεί ἐπηρεάζει τά «Θέατρο Τέχνης».

–Ναί, τό ἐπηρεάζει στά ὅτι τό «Θέατρο Τέχνης» προσπαθεί νά ἐπιθιώσει μέσα σ' ἕνα χώρο μέ ἀλληλοαυγκρουόμενες ἀξίες καί μή - ἀξίες. Η τηλεόραση, ὁ τύπος, γενικά τά

τού Αἰσχύλου (ὁποιου, θέθαια, ἔχει διασωθεί) ἀλλά καί τραγωδῶν τοῦ Σοφοκλή καί τοῦ Εὐριπίδη ἔχουν ἐπαινεθεί τόσο στήν Ἑλλάδα, ὅσο καί στό ἐξωτερικό, ὅπου ὁ Κοῦν ἀποδείχθηκε σέ ἄριστο πρέσθη τῆς θεατρικῆς μας κληρονομιάς.

Η ἑρμηνευτική γραμμή πού ἐμπνεύσθηκε καί ἐφάρμοσε γιά τά ἀρχαία ἑλληνικά ἔργα ἔχει τή σφραγίδα τῆς γνησιότητας, τῆς καλλιτεχνικῆς ἀξίας καί τῆς ἀνανεωτικῆς ἐπινοήσεως. Ἀναφέρω τά ὀνόματα τῶν ἠθοποιῶν Ἀλέξη Κόρκοτα, Ἀλέξη Μινωτῆ, Ἀλέξη Σολομοῦ, Ἀλέξη Ἀρβανιτάκη, Ἀλέξη Ἀρβανιτάκη, Ἀλέξη Ἀρβανιτάκη

τόμου, πού μέ τή σειρά του σημαίνει πώς δέν τούς βρίσκουν σύμφωνους τά κείμενο τού τόμου ή ὁρισμένα ἀπό αὐτά. Τελικά τό βιβλίο θά κυκλοφορήσει (ἀλήθεια, πότε;) καί πλέον κανείς δέν θά μπορεί νά ἀποσείσει τίς εὐθύνες του. Γιατί μέχρι μιά ἡμερομηνία θά μποροῦσε κάποιος ὁημοτικός σύμβουλος νά ἰσχυρισθεῖ ὅτι ἀγνοοῦσε τό περιεχόμενο κλπ. Τώρα, μετά τά ὅσα ἔχουν γραφεῖ, ἡ εὐθύνη εἶναι μεγαλύτερη, μιά καί ὁλοι ξέρουν τά μειονεκτήματα καί ὅμως, ἐγκρίνουν τήν κυκλοφορία τοῦ βιβλίου. Εἰλικρινά, λυπάμαι γι' αὐτήν τήν ἀπόφαση. Γιατί τό βιβλίο εἶναι κακό, μονομερές καί φανατισμένο πολιτικά καί ἄνισο στήν παρουσίαση τῆς πολιτιστικῆς καί ἄλλης δραστηριότητας τῆς πόλης.

γενικότερο πλαίσιο τῆς ἐλληνικῆς θεατρικῆς ζωῆς σήμερα. Ρωτούμε τόν Κούν: «Πῶς βλέπεις σήμερα τό θέατρό μας;»

–Σήμερα ἡ κατάσταση εἶναι λίγο πιό πνιγηρή. Ὑπάρχουν πολλά πράγματα πού κατεβάζουν τό ἐπίπεδο τοῦ θεάτρου. Εἶναι δύσκολο νά ξεφύγεις ἀπό τήν γενική ἰσοπέδωση πού εἶναι μιά τάση τῆς ἐποχῆς μας, μιά γενική τακτική, στό θέατρο καί στήν τέχνη.

–Τόν ρωτοῦμε ἄν αὐτό ἔγινε μόνο του ἡ ὑπῆρξαν κάποιοι παράγοντες πού τό δημιούργησαν.

–Δέν ἔγινε μόνο του, ἀπαντά ὁ Κάρολος Κούν. Ἡ τάση γιά ἐκλαϊκευση καί πολυμορφία τῆς θεατρικῆς τέχνης εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά δημιουργηθεῖ μιά σύγχυση. Δέν ἔγινε ἐακεμμένα σέ βάρος τῆς τέχνης ἀλλά ἔγινε ἐσκεμμένα γιά νά πάρει ἡ τέχνη περισσότερη ἐκταση καί πολυμορφία ὅπου χάθηκε τό μέτρο. Κι

συγκρουόμενες ἀξίες καί μη - ἀξίες. Ἡ τηλεόραση, ὁ τύπος, γενικά τά μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως ἰσοπεδώνουν. Πάντως, τό «Θέατρο Τέχνης» δέν ἀλλάζει τακτική, γιατί, ἄν ἀλλάξει εἴμαστε χαμένοι. Πρέπει νά συνεχίσουμε τήν πορεία μας ὅσο καλύτερα μπορούμε καί ὅσο μιάς τό ἐπιτρέπουν γενικά τά μέσα μας, κυρίως τά οἰκονομικά.

Η ἑρμηνεία τῶν ἀρχαίων

–Εἶναι γνωστή καί καταξιωμένη ἡ προσφορά ταύ Κάρολου Κούν στόν χῶρο τῆς ἑρμηνείας ἔργων τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, τραγουδιῶν καί Ἀριστοφάνη.

–Οἱ ἐκπληκτικοί «Ὀρνιθες», οἱ συγκλονιστικοί «Πέρσες» καί οἱ ἐξ ἴσου μεγάλες παραστάσεις του ὁλοκλήρου σχεδόν τοῦ ἀριστοφανικοῦ ἔργου, ὁλακλήραυ σχεδόν τοῦ ἔργου

χνικής πληρότητας καί (ἐπαμένως) τῆς πειστικότητας. Παρακολουθώντας ἕναν Ἀριστοφάνη ἤ ἕναν Αἰσχύλο σέ παράσταση Κούν νιώθει κανείς θαθιά μέσα του ὁτι αὐτά τά ἔργα γράφτηκαν ἀπό Ἕλληνες, ἀπό προγόνους μας πού μέ μία ἀπόλυτα ὁρατή γραμμή δένονται μέ τή νεότερη Ἑλλάδα, μέ τόν τόπο αὐτό καί μέ τή ζωή αὐτοῦ τοῦ τόπου. Ἀλλά ἀς ἀφήσουμε τόν ἴδιο τόν Κούν νά μός μιλήσει γι αὐτές του τίς παραστάσεις.

–Ἡ ἐργασία πάνω στήν ἀρχαία τραγωδία και στόν Ἀριστοφάνη εἶναι ἕνας ἀπό τούς βασικούς στόχους τοῦ «Θεάτρου Τέχνης». Οἱ ἄλλοι δύο εἶναι τό ξένο θέατρο καί τό νεότερο ἑλληνικό. Καί ἡ μιά δουλειά ἐπηρεάζει τήν ἄλλη. Οπως ἔχω πεί ἴσως κάθε ἄνθρωπος γι' αὐτό τό ὀξιόλογο πού ἐπιλέγει νά πεί ἔχει πάντα τήν ἴδια ἀφετηρία καί ἔναν ὅμοιο τρόπο ἐκφροσης.

–Εὔκολα παρατηρεί κανείς ὅτι στίς παραστάσεις ἀρχαίας τραγωδίας, πού ἔχεις κάνει, κυριαρχεί ἀριθμητικά ὁ Αἰσχύλος. Πού ὀφείλεται αὐτό;

–Δέν εἶναι συμπτωματικό. Εἶναι αὐθόρμητο. Ἐχω τήν αἴσθηση μέ τόν Αἰσχύλο πώς ὑπάρχει ἕνας στέρεος τρόπος στήν ἐξέλιξη τοῦ μύθου. Καί μ' ἐρεθίζει ἡ τελετουργικότητα τῆς παρουσίασής του. Αἰσθάνομαι κάτι ἐντελώς γυμνό, ἀπέριττο καί στέρεο στήν ἐξέλιξη τοῦ νήματος τῆς τραγωδίας.

–Πιστεύεις ὅτι οἱ παραστόσε

λιές τοῦ δεσμοῦ αὐτοῦ μέ τήν Θεσσαλονίκη. Ὑπάρχουν περίοδοι πού εἴμαστε οὐσιαστικά κοντά, ἄλλες πού εἴμαστε πιό ἀπομακρυσμένοι. Ἀλλά ἡ ἀλήθεια παραμένει ἡ ἴδια. Από τά πράγματα πού μέ πικραίνουν πολύ ἦταν πού πέρυσι δέν μός κάλεσαν στόν ἑορτασμό τών 2300 χρόνων. Αὐτό, ὅμως, δέν ἀλλάζει τά αἰσθήματά μου πρός τήν Θεσσαλονίκη. Εφέτος μάς κάλεσαν στά «Δημήτρια», ἀλλά δυστυχώς ἡ προετοιμασία τών ἔργων τοῦ χειμώνα δέν μάς ἀφήνει χρόνο γιά νά ἔλθουμε. Γιά τό ἑπόμενο καλοκαίρι ὑπάρχει συγκεκριμένη ἐπιθυμία νό ἔλθουμε στή Θεσσαλονίκη γιά παραστάσεις.

–Ας ἐλπίσουμε ὅτι αὐτή τή φορά ἡ συγκεκριμένη ἐπιθυμία θά γίνει καί συγκεκριμένο σχέδιο γιά νά χαρούμε καί πάλι τό «Θέατρο Τέχνης» καί τά ἐπιτεύγματά του.

Ν. ΜΠ

Η ἑλληνική ποίηση

Αρη Αλεξάνδρου

Μήν τούς ἐγκαταλείψεις

Σάν κατεβεί ὁ Μωυσής μήν τούς ἐγκαταλείψεις
μήν πεῖς πώς τόχα αὐτοί οού ζήτησαν νά ποιήσεις
τούς θεούς τούς προπορευόμενους.
Ο Μωυσής θά ξαπολύαει τούς φανατικούς
καί κείνοι θά διέλθουν όλο τό στρατόπεδο
από τή μιά στήν άλλη πύλη θανατούντες
τόν άδελφό, τόν φίλο, τόν πλησίον.
Μήν ὀφήσεις ὁ σφαγούν σ' αὐτήν τήν ἐκκαθάριση
περίπου τρεῖς χιλιάδες ἀνδρες.
Σαράντα τόσα χρόνια μές στά συρματαπλέγματα
τούς μιλούσες μέ τό μάτισ.
Μήν τούς ἐγκαταλείψεις τώρα πού ἀνταποκρίθηκαν
τώρα πού ρίξαν στή φωτιά τή στανική τους ἀγιοσύνη
κι ἀρχίζουν νά προφέρουνε τίς «λέξεις τους ἑνάρθρως.

Τό ἑλληνικό διήγημα

ΜΙΑ ΓΑΛΛΙΔΑ

Τοῦ Γρηγορίου Ξενοπούλου

ΕΙΧΕ σπουδάσει στήν Αθήνα, κοντά τους, ὁδοντογιατρός· μικρό τόν ἔστειλαν νά τελειοποιηθεί στό Παρίσι καί κεῖ πέρα, τό παλιόπαιδο, παντρεύτηκε μιά Γαλλίδα!

Εἶχα μάθει ἀπό φίλους τό ἀναπόντεχο, ὅταν ἀπ' τούς δικούς του, εἶδα πρώτα τό παππού, ἕνα συνταξιούχο γυμνασιάρχη.

–Αλήθεια, τόν ρώτησα, ὁ Μίμης;...

–Ας τα! Ας τα! μού ἀποκρίθηκε, σηκώνοντας ψηλά καί τά δυό του χέρια, πού τόνα κρατούσε ὁμπρέλλα καί τάλλο τοάντα μέ ψώνια. Αἰκούς ἐκεί, νά πάει νά μού παντρευτεί στό Παρίσι... μέ Γαλλίδα! Μά χάθηκαν, ἀδερφέ, τά κορίτσια;... Νά, μήν πάς παραπέρα... τά κορίτσια τῆς γειτονιάς μας. Τά θλέπω καί τά λιμπίζουμαι κι ἐγώ πού εἰμαι γέρος. Εκείνος, ὁ μαοκαράς, Γαλλίδα!... ἀκούς ἐκεί νά πάει νά πάρει... Ας τα, οού λέω, ἀς τα νά πάνε στό διάθολο!...

Μέ τίς χειρονομίες, ἀνοιξε ἡ τσάντα καί σκορπίστηκαν χάμω κάτι μικρές μελιτζάνες. Βοήθησα τό γέρο νά τίς μαζέψει καί τόν ἀφησα νά φύγει μουρμουρίζοντας καί θλαστημώντας...

Σέ λίγες μέρες, ἀπάντησα στό δρόμο καί τή μητέρα. Αἰκόμα νέα ἡ χήρα, ὁμορφούλα καί κομψούλα, ἔτρεχε ξαναμένη καί σάν θυμωμένη.

–Τί μαντάτα, κυρία Πολυξένη;... Καλά ὁ Μίμης; Σάς γράφει;

–Χμ! κι ἔχει μούτρα νά γράψει;...

–Α, εἴν' ἀλήθεια λοιπόν;...

–Μάλιστα! Μού παντρεύτηκε ὁ κύριος!...

–Ναί, τάκουσα... μού τόπε κι ὁ μπαμπάς... Μά ποιάν πήρε;

–Ακου, ποιάν πήρε!... Μιά Γαλλίδα!

–Γαλλίδα, τό ξέρω. Μά Παριζιάνα, ἐπαρχιώτισσα, νέα; γριά, ὁμορφη, ἀσκημη; πλούσια, φτωχή, καλή;...

Οσο μιλούσα ἔτοι, ἡ κυρία Πολυξένη ἁπλωνε τά χέρια της σά νά μέ παρακαλούσε νά πάψω. Κι ἐπιτέλους μ' ἔκοψε:

–Μιά Γαλλίδα σάς εἶπα! Ακούτε τά ρωμέικα; Τί θέλετε νάναι μιά Γαλλίδα;... Χάθηκαν, θλέπετε, τά κορίτσια τῆς Αθήνας!... Καί γιατί στό Παρίσι, νά πάρει... Αφήστε με νά ζήτε! Εἶμαι καί θιαστικιά. Ορεθουάρ!

Κι ἡ κυρία Πολυξένη ξεκίνησε ἀπότομα, πιό τρεχάτη, ξαναμένη καί θυμωμένη...

Τήν ἄλλη μέρα, μπαίνοντας σ' ἕνα θιθλιοπωλείο, θρέθηκα μπροστά στήν ἀδερφή ταυ, πού ἐθγαινε μέ δυό θιθλία στά χέρι.

–Α, τί καλά! Πώς εἴστε, δεσποινίς Λιλή;... Γιά τό Μίμη τάμαθα,.. Μού τάπαν κι ἡ μαμά κι ὁ παππούς... Ε, εἴστε καί σεῖς φουρκισμένη γιά τό γάμο του;...

Η Λιλή χλόμιασ' ἐλαφρά κι ἄρχισε:

–Καί ρωτάτε;... Για φανταστήτε, νάχατε καί αεἰς ἕνα γιό, νά πήγαινε στό Παρίσι γιά νά σπουδάσει, καί νάπαιρνε κεῖ πέρα... μιά Γαλλίδα! Θά σάς ἄρεσε;

–Δέν ξέρω... αὐτό ἐξαρτάται... Τί, δέν ὑπάρχουν καί καλές Γαλλίδες;... Αν ὁ γιός μου ἐπαιρνε μιά καλή...

–Καλή, κακή, ὁδιάφορο! φώναξε ἡ Λιλή. Φτάνει ποῦ θάταν Γαλλίδα. Χάθηκαν, θλέπετε, οἱ Ελληνίδες, νά διαλέξει μιά καί νά πόρει! Ο ἡλίθιος! Ενόμισε πώς πήγε στό Παρίσι γιά νά παντρευτεί!... Ας, ἐγώ τουλάχιστο δέν θά τού τό συχωρέσω ποτέ. Νά μήν τόν ξαναΐδω στά μάτια μου, οὐτ' ἐκείνον, οὐτε τή Γαλλίδα του! Χαίρετε!

Κι ἀφίνοντας με ἀναπολόγητο, σά νάμουν ἐγώ ὁ ἀσυχώρετος φταίστης, ἡ Λιλή - μιά μεγάλη κοπέλλα, μέ τόση πρός τάν γεροντοκαρισμό - ὁρμησε σ' ἕνα ταξί κι ἔγινε ἀφαντη μέ τά θιθλία της.

Συλλογίστηκα τότε πώς ἀσκημα τήν εἶχε ὁ μικρός Μίμης. Κανένας ἀπό τό σπίτι του δέν τού συχωρούσε τή στραθοκεφαλιά του. Καί ποτέ δέ θά μπορούσε νά γυρίσει στήν Αθήνα, ἀν ἡ γυναίκα του δέν τόν εἶχε κάνει εὐτυχισμένο - ἐννοώ οἰκονομικώς ἀνεξάρτητο. Γιατί ἀπό τή γιατρική του οὐτε πρίν φύγει κέρδιζε μεγάλα πράματα, οὐτε ἀφού γύριζε θό κέρδιζε μεγαλύτερα, ἀν δέν περνούσε τουλάχιστο καιρός. Εκτός ἀν ἀναγνώριζαν τό γάμο του καί τόν ἔπαιρναν πάλι στό σπίτι μέ τή Γαλλίδα. Αλήθεια, ὁ πατέρα τους, πεθαμένος ἀπό κάμποσα χρόνια, δέν εἶχε ἀφήσει σχεδόν τίποτα. Η μητέρα του ὅμως εἶχε πολύ καλή περιουσία, ἀπό κληρονομιά ἑνός ἀκλήρου θείου.

Συλλογίστηκα ἀκόμα πώς ἀν εἶχε κι ἄλλον ἕνα συγγενή, πιό νέο ἀπ' τήν ἀδερφή του - καί μπορούσε νάχε ἐν' ἀνίψι μεγάλο, ἀν ἡ Λιλή παντρευόταν στήν ὥρα της - ὁ κακόμοιρος ὁ Μίμης ἴσως θά γλύτωνε. Γιατί παρατήρησα πώς ἀν ὁ γέρο-παππούς δέν τού συχωρούσε νά παντρευτεί παρά μέ γειτονοπούλα του, ἡ μητέρα του ὅμως θά δεχόταν καί μιά Αθηναία, ἐστω κι ἀπά τήν πιό μακρυσμένη γειτονιά, κι ἡ ἀδερφή του πάλι μιά Ελληνίδα, ἐστω κι ἀπό τήν πιό ἀπόμερη ἐπαρχία. Ο κύκλος δηλαδή πλάταινε ἀπό τή μιά γενεά στήν ἄλλη. Γι' αὐτό συμπέρανα πώς, ἀν ὑπήρχε καί συγγενής νεότερος, αὐτός χωρίς ἄλλο θά περιλάμβανε στόν κύκλο καί τήν Εὐρώπη γενικά, καί θά δεχόταν γιά νύφη καί μιά Γαλλίδα. «Γιατί τάχα; θάλεγε. Κι ὁ Μίμης Εὐρωπαίος εἶναι, κι ἡ Γαλλίδα Εὐρωπαία.». Κι ἔται στά οἰκογενειακό τεἶχος θά σχηματιζόταν ἕνα ρήγμα. Κι ἴσως ἀπ' αὐτό θά κατόρθωνε σιγά - σιγά νά περάσει καί νά ξαναμπεί στό σπίτι ὁ Μίμης διπλός...

Μά ποῦ τέτοια τύχη!...

∴

ΠΕΡΑΣΑΝ δυό - τρεῖς μήνες. Εἶχα ξεχάσει καί τό Μίμη καί τό γάμο τσυ, ὅταν ἀξαφνα, ἐν' ἀνοιξιάτικο πρωί, τόν εἶδα στή Δεντροστοιχία.

Ἔτρεξε ἀπάνω μου, μ' ἀγκάλιασε, καί κεί στό πόδι μού τάπε ὅλα.

Ναί, εἶχε γυρίσει μόλις ἀπ' τό Παρίσι μέ τή Γαλλίδα του. Κάθησαν, προσωρινά, στό ξενοδοχεῖο. Ο γάμος του δέν τόν εἶχε πλουτίσει, τού εἶχε δώσει ὅμως ἀρκετά γιά ν' ἀγοράσει τά τελειότερα ἐργαλεία καί μηχανήματα τής «ἐπιστήμης» του, γιά νά ἐγκατασταθεί πιά στήν Αθήνα, νά ἐργαστεί καί νά ζήσει. Ελπιζε πώς πρίν τελειώσει τό μικρό κεφάλαιο, θ' ἀποχτούσε τήν πελατεία πού θά τόν ἔτρεφε. Πόντα ὅμως ἡ μεγαλύτερή του ἐλπίδα ἦταν πώς ἡ Αλίς θά καταχτούσε καί τή μητέρα του κι ὅλους.

–Τήν εἶδαν; τόν ρώτηαα.

–Οχι, ἀλλά θά τήν ἴδοὺν. Καί μού φαίνεται πώς μόνο νά τήν ἴδοὺν φτάνει. Εἶναι τόσο εὐγενικιά!... Κόρη στρατηγοῦ, φανταστήτε. Κι ἐγώ δέν ξέρω πώς μ' ἀγόητσε κι ἀποφάσισε νά μέ πάρει! Ἴσως γιατί κατάλαθε πώς τήν ἀγάπησα κι ἐγώ πολύ... Θέλετε νά τή γνωρίσετε;... Ελάτε στή μία στό ξενοδοχεῖο νά φάμε μαζί. Κι ἡ Αλίς θά εὐχαριστηθεί πολύ. Τής ἔχω μιλήσει γιά σάς, σάς ἔρει... Δηλαδή σάς ἤξερε κι ἀπό πρίν... Θά ἰδήτε, θά ἰδήτε...

Εγώ δέν ἀπορούσα καθόλου πώς ἡ Αλίς ἀγάπησε τό Μίμη. Ηταν ἀληθινά ἡ πιό ὁμορφος νέος τής Αθήνας. Καί θααιλοπούλα μπορούσε νά τόν ἀγαπήσει. Εἶχα μάλιστα μεγάλες ἀμφιθαλίες ἀν ἡ Γαλλίδα αὐτή ἦταν τό ἴδιο ὁμορφη. Φοθόμουν μάλιστα μήν ἦταν... γριά. Γιατ' εἶναι παρατηρημένο πώς οἱ πολύ ὁμορφοι νέοι καταφέρνουν πάντα νά παίρνουν ἀσκημες καί μεγάλες...

Περίεργος νά ἰδῶ ἀν ἐπρόκειτο γιά μιά ἐξαίρεση αὐτού τού κανόνα, πήγα τό μεσημέρι στά ξενοδοχεῖο. Καί θρέθηκα μπροστά σέ κάτι ἀπερίγραπτο.

Θέ μου, τί κορίτσι ἦταν ἐκείνο, τί νιότη, τί ὁμορφιά καί τί γλύκα! Μόνο μέ Παριζιάνα δέν ἐμοιαζε. Ψηλή, λεπτή, λυγερή, μ' ἕνα παιδιάτικο, ὁλόγελο, ἀγγελικό προσωπάκι, μέ ξανθά μαλλιά - μά μέ τό ἀκούρο ἐκείνο ξανθό χρώμα, τό ζεστό - καί μέ πελώρια μάτια, καθαυτό οὐρανιά, πού τήν περισσότερη ὅμως ὡρα τόθλεπες μισόκλειστα ἀπό τό ἐέλιο. Τό γέλιο αὐτό ἔδινε καί στά χείλη ἕνα χαριτωμένο, τσαχπίνικο σχήμα, καί γέμιζε τά ρόδινα μάγουλα καί τό κοντό πηγούνι ἀπό θαυμάσια λακάκια. Στήθη μάλλον μικρά, ἀρτεμίσια, ἀλλά γοφιά γεμάτα, μέ γλαφυρές καμπύλες· πού θύμιζαν Αφροδίτη. Τέλεια γυναίκα θέθαια, μά καί παιδί ἀκόμα, ζωηρό καί πανέξυπνο παιδί, ὀχι παραπάνω ἀπό δεκαοχτώ χρονώ. Ντύσιμο ἁπλούστατο καί κομψότατο - αὐτό μόνο ἦταν παριζιάνικο - λίγα, μά αὐστηρώς καλλιτεχνικά στολίδια, καί δύο φτερωτά ποδαράκια μέσα σέ κιτρινωπά γοθάκια καί κρεατιές κάλτσες, πού κι ὅταν στέκουνταν, ἐνδιμίζες πώς χορεύουν. Γενικά, τό στιθαρό κι εὐκίνητο αὐτό σωματάκι σού ἔδινε τήν ἐντύπωση πώς θγήκε ἀπό μαλλέτο ἡ ἱπποδρόμιο. Ενόμιζες πώς δέ θά τόχε γιά τίποτα νά θρεθεί μ' ἕνα πήδημα στή ράχη ἑνός τρεχάτου ἀλόγου, κι ὀρθή στόνα πόδι κεί - πάνω, νά κάμει τό γύρο τού τσίρκου, μέ τό γέλιο ἐκείνο πού γέμιζε τά πράσωπό της λακάκια. Οἱ τρόποι της ὅμως, ἡ ὁμιλία της, τό ὕφος της, σούδειχναν ὁμέσως πώς ἤταν κορίτσι ἀπό καλή οἰκογένεια, μέ αὐστηρή ἀνατροφή, μέ ἀποχτημένη πειθαρχία καί μέ φυσική χρηστότητα.

Η ἐκπληξή μου ἦταν ὅση κι ἡ γοητεία μου, ὅταν τήν ἄκουσα νά μιλά... ρωμέικα! Πότε πρόφτασε νά τό μάθει;... Μού ἐξήγησε ὅμως ἡ ἴδια, πώς μιά σύμπτωση, πρίν ἀκόμα γνωρίσει τό Μίμη, τήν εἶχε κάνει ν' ἀγαπήσει τήν Ελλάδα: Μικρή, στό Παρίσι, εἶχε σχετιστεί μέ μιά Ελληνίδα φοιτήτρια, ἕνα «ἐκτακτο κορίτσι» ἀπό τήν Πόλη, πού σέ λίγο ἔγινε ἡ καλύτερή της φιλενάδα. Αὐτή τήν ἐσπρωξε νά μάθει ἑλληνικά, καί μαζί της πήγαινε στή σχολή τών ἀνατολικών γλωσσών. Οταν πιά γνώρισε καί τό Μίμη - ἡ ἴδια ἡ Πολίτισσα τής τόν σύστησε κι αὐτόν - φυσικά ὁ ζήλος της μεγόλωσε. Μαζί του ἔκανε τήν καλύτερη «πρακτική», μιλώντας καί ἀκούγοντας ἑλληνικά «δέκα τουλάχιστον ὥρες τήν ἡμέρα». Κι ἀν δέν ἐδυσκολεύτηκε καθόλου νά τόν ἀγαπήσει, ἕνας λόγος ἦταν ποῦ θά τήν ἐπαιρνε νά ζήσουν στήν Ελλάδα ἐκείνη, πού εἶχε μάθει πιά νά τήν ἀγαπά «ἀπό τό Σολωμό της, τόν Παλαμά της καί τόν Παπαδιαμάντη της»!

–Βρέ ἀδερφέ, εἶπα στό Μίμη· τί μέ γέλασαν οἱ δικοί σου πώς πήρες μιά Γαλλίδα; Αὐτή εἶναι δική μας!...

Κι ἡ Αλίς γέλασε ὅλο καμάρι καί... πατριωτική περηφάνεια.

Η ἀλήθεια εἶναι πώς τό ἴδιο δέ θά «δυσκολευόταν» ν' ἀγαπήσει τό Μίμη κι ἀν δέν ἦταν Ρωμιός ποῦ θά τήν ἔφερνε στήν Ελλάδα. Τής ταίριαζε τόσο πολύ ὁ ὁμορφος νέος, πού μόλις δυό χρόνια καί μισό κεφάλι τήν περνούσε! Μπορώ νά ὁρκιστώ πώς ποτέ μου δέν εἶδα πιό σύμφωνο καί χαριτωμένο ζευγαράκι. Αὐτό τό θέαμα - καί μόνο τό θέαμα - ἦταν δυνατό νά μή συγκινήσει καί τό συνταξιούχο γυμνασιάρχη, καί τήν κυρία Πολυξένη καί τή δεσποινίδα Λιλή; Κι ἤμουν τόσο θέθαιος γιά τό «ἀποτέλεσμα», ὥστε δέν παραξενεύτηκα καθόλου - χάρηκα μόνο, χάρηκα ἀληθινά - ὅταν, σέ λίγες θδομάδες, τό εἶδα καί μέ τά μάτια μου.

∴

ΗΤΑΝ ἐν' ἀπόγεμα, στό Ζάππειο. Περνούσα τό διάδρομο, ἀνάμεσα στά τραπεζάκια τού καφενείου, ζητώντας ἕνα φίλο, ὅταν ἄκουσα κάποιο νά μέ φωνάζει... θριαμθευτικά.

Γυρίζω καί θλέπω, σ' ἐν' ἀπόμερο κάπως τραπεζάκι, τό Μίμη μ' ὅλη τήν οἰκογένεια! Η μητέρα του κι ἡ ἀδερφή του εἶχαν στή μέση τή νύφη καί, ἀντίκρυ της, ὁ παππούς τήν καμάρωνε σάν τούς ἄλλους, καί πιό πολύ ἀπ' ὅλους. Ηταν ἀκόμα καί δυό οἰκογενειακοί φίλοι, ὁ ἕνας, νομίζω, μακρυνός συγγενής.

Τούς ἐπλησίασα καί τούς ἔδωσα μέ χειραψία τά συγχαρητήριά μου, πού τά δέχτηκαν μέ τήν πιό ἀνυπόκριτη χαρά. Ο Μίμης μού τράθηξε μιά καρέκλα νά καθήσω κοντά του, καί ὕστερ' ἀπά τή μικρή αὐτή παρένθεση, τυπική ὁλωσδιόλου, ἐξακολούθησε ἡ ἀρχιαμένη γενική ὁμιλία.

Μιλούσαν γιά κάποιο ἔργο πού εἶχε ἀνεθεί κείνες τίς μέρες στό θέατρο τής Κυθέλης. Ολοι τό εἶχαν ἰδεῖ, ἐκτός ἀπό τό γέρο. Μά εἶχαν ἀντίθετες γνώμες,. κι ὁ γέρος προσπαθούσε... νά τίς συμθιθάσει.

Από γύρω ὅλα τά μάτια, καθιομένα ἡ περαστικά, ἀντρίκια ἡ γυναίκια, ἤταν γυρισμένα πράς τήν Αλίς. Τί ἐντύπωση παύ ἔκανε στόν κόσμο!

Κάθε τόσο, ὁ Μίμης μέ σκουντούσε ἡ μούγνεφε κρυφά, σά νά μούλεγε: «Εἶδατε; τά καταφέραμε...». Μά οὐτ' ἐγώ οὐτε αὐτός, οὐτε κανένας ἀπά τούς ἄλλους ἔκαμε λόγο ἡ ὑπαινιγμά γιά τή συμφιλίωση, ὅσην ὡρα καθήσαμε στό καφενείο. Υστερα ὅμως πού σηκωθήκαμε καί ξεκινήσαμε, νό γυρίσουμε μαζί - καθώς πηγαίναμε σκόρπια, κατά παρέες ποῦ ὁλοένα ἀνασχηματίζουνταν - μπόρεσα νά ξεμοναχιάσω πρώτα τό γέρο.

–Ε! τοῦ εἶπα στ' αὐτί· τί λέτε τώρα γιά τή νύφη;...

–Ο Μίμης εἶχε δίκιο! μού ἀποκρίθηκε ἀδίστοχτα· αὐτή μάτια μου, θάζει κάτω ὅλα τά κορίτσια τής γειτονιάς!

Σέ λίγο ἔκαμα τήν ἴδια κρυφή ἐρώτηση στή μητέρα.

–Ηταν τυχερά, μού ἀποκρίθηκε κι αὐτή. Καί νά σός πώ τήν ἀλήθεια - τί νό κρυθόμαστε τώρα; - ὁμφιθάλλω ἀν στήν Αθήνα ὁ Μίμης θάθρισκε τέτοιο κορίτσι...

Δέν ἐμενε παρά ἡ Λιλή. Αὐτή τή ρώτησα πιά φανερά:

–Επιμένετε ἀκόμα πώς ὁ ἀδερφός σας ἔπρεπε νά πάρει Ελληνίδα;...

–Καί μήπως δέν πήρε; μού ἀποκρίθηκε. Μήπως ἡ Αλίς δέν εἶναι... Ελληνίδα; Καί πιό Ελληνίδα μάλιστα ἀπό πολλές!

Θυμήθηκα τόν τέτορτο, τό νεότερο συγγενή ποῦ δέν ὑπήρχε, καί συλλογίστηκα νά τόν ἀναπληρώσω.

–Τί τά θέλετε! εἶπα δυνατά. Κι ὁ Μίμης Εὐρωπαίος εἶναι, κι ἡ κυρία Αλίς Εὐρωπαία. Ψέματα;

–Μπράθο! φώναξε τότε ὁ γέρος πού τόκαυσε· αὐτό τόπες καλά. Δέ θαρυέσαι! Εὐρωπαίοι εἴμαστε... ὅλοι!

Κι ἁ κύκλος ἔτσι πλάτυνε... ὅσο χρειαζόταν.

(1929)